

COVID-19 PANDEMİYASI DÖVRÜNDƏ AZƏRBAYCANDA BANKLARIN FƏALİYYƏTİ

Daxil olub: 23 sentyabr 2024-cü il
Qəbul olunub: 11 fevral 2025-ci il
Received: 23 September 2024
Accepted: 11 February 2025

Mehrab Kərimli
doktorant, UNEC
mehrabkerimli96@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0008-8229-4247>

Xülasə

Müasir dövrdə bank sektoru hər bir ölkənin iqtisadiyyatında böyük əhəmiyyətə malikdir. Gündən-günə texnologiyanın, süni intellektin və s. inkişafı bu qurumlara olan tələbatı və onların iqtisadiyyata təsir gücünü daha da artırır. Lakin bəzən bankların fəaliyyətinə, həmçinin də buna paralel olaraq, dünya iqtisadiyyatına mənfi təsir göstərən müəyyən hadisələr baş verir. Bunun yaxın keçmişdə yaşadığımız ən böyük nümunəsi kimi Covid-19 pandemiyası göstərilə bilər. Bu tədqiqatın məqsədi pandemiya dövründə Azərbaycan bank sektorunun fəaliyyətini, maliyyə nəticələrində hansı dəyişikliklərin baş verdiyini tədqiq etməkdir. Pandemiya müddətində ayrı-ayrılıqda bankların və ümumilikdə ölkənin bank sektorunun fəaliyyətinin, apardıqları əməliyyatların təhlil edilməsi bu tədqiqatın əsas əhəmiyyətini təşkil edir. Aparılan araşdırma nəticəsində tədqiqata cəlb olunan bankların pandemiya başlamazdan əvvəlki və sonrakı dövrlər üzrə kredit qoyuluşu və depozit qoyuluşu arasındakı fərqlər, bu göstəricilərin artması və ya azalması, nəticədə pandemiyanın hansı banklara hansı dərəcədə təsir göstərdiyi müəyyən ediləcəkdir ki, bu da tədqiqatın elmi yeniliyini əhatə edir.

Tədqiqatda Azərbaycan bank sektoruna daxil olan bir sıra bankların 2019, 2020 və 2021-ci illərin sonuna olan dövrlər üzrə açıqladıqları rəsmi maliyyə hesabatlarından istifadə edilmişdir. Bu maliyyə hesabatlarının təhlili əsasında pandemiya dövründə sözügedən bankların maliyyə nəticələri müqayisəli şəkildə təhlil edilmişdir. Bu tədqiqat nəticəsində Covid-19 pandemiyasının Azərbaycanda banklar tərəfindən müştərilərə verilmiş kreditlər və onların depozit qoyuluşuna, həmçinin digər bir sıra maliyyə göstəricilərinə necə təsir göstərdiyi suallarına cavab tapmaq mümkündür.

Açar sözlər: *bank sektoru, pandemiya, kredit qoyuluşu, depozit qoyuluşu, maliyyə nəticələri.*

ACTIVITY OF BANKS IN AZERBAIJAN DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Mehrab Karimli
Phd student, UNEC

Abstract

In modern times, the banking sector is of great importance in the economy of every country. Day by day, technology, artificial intelligence, etc. development increases the demand for these institutions and their influence on the economy. However, sometimes there are certain events that have a negative impact on the activity of banks and, in parallel, on the world economy. The biggest example of this in the recent past is the Covid-19 pandemic. The purpose of this research is to study the activity of the banking sector of Azerbaijan during the pandemic, what changes have occurred in the financial results. The main importance of this study is to analyze the activity of individual banks and the country's banking sector in general, their operations during the pandemic. As a result of the research conducted, the differences between credit and deposit of the banks involved in the research before and after the start of the pandemic, the increase or decrease of these indicators and, as a result, to what extent the pandemic affected which banks will be determined. Which includes the scientific innovation of the research. The official financial reports of a number of banks included in the banking sector of Azerbaijan for the periods up to the end of 2019, 2020 and 2021 were used in the study. Based on the analysis of these financial reports, the financial results of the mentioned banks during the pandemic were analyzed in a comparative manner. As a result of this research, it is possible to find answers to the questions of how the Covid-19 pandemic affects the loans and deposits given to customers by banks in Azerbaijan, as well as a number of other financial indicators.

Keywords: *banking sector, pandemic, lending, depositing, financial results.*

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ БАНКОВ АЗЕРБАЙДЖАНА ВО ВРЕМЯ ПАНДЕМИИ COVID-19

Мехраб Каримли
докторант, UNEC

Резюме

Банковский сектор современности имеет огромное значение в экономике каждой страны. Развитие день за днем технологии, искусственного интеллекта

и т. д. увеличивает спрос на эти институты и их влияние на экономику. Однако иногда происходят определенные события, которые оказывают негативное влияние на деятельность банков и параллельно на мировую экономику. Самым ярким примером этого в недавнем прошлом является пандемия Covid-19. Целью данного исследования является изучение деятельности банковского сектора Азербайджана в период пандемии, того, какие изменения произошли в финансовых результатах. Основная важность данного исследования заключается в анализе деятельности отдельных банков и банковского сектора страны в целом, их операций в период пандемии. В результате проведенного исследования будут выявлены различия между кредитами и депозитами участвующих в исследовании банков до и после начала пандемии, увеличение или снижение этих показателей и, как следствие, определены в какой степени и на какие банки повлияла пандемия, что включает в себя научную инновацию исследования. В исследовании были использованы официальные финансовые отчеты ряда банков, входящих в банковский сектор Азербайджана, за периоды до конца 2019, 2020 и 2021 годов. На основе анализа данных финансовых отчетов в сравнительном порядке были проанализированы финансовые результаты указанных банков в период пандемии. В результате данного исследования можно найти ответы на вопросы о том, как пандемия Covid-19 влияет на кредиты и депозиты, предоставляемые клиентам банками в Азербайджане, а также на ряд других финансовых показателей.

Ключевые слова: *банковский сектор, пандемия, кредитование, депозиты, финансовые результаты.*

Giriş

Banklar hazırda dünya iqtisadiyyatında çox böyük rola malikdir. Güclü iqtisadiyyata sahib olmaq istəyən bir ölkənin həmçinin güclü, effektiv, müasir tələbləri qarşılayan bank sisteminin olması vacibdir. Tarixi qədim dövrlərə dayanan bankçılıq tarix boyu təkamül və inkişaf yolu keçmişdir. Müasir dövrdə bankçılığın inkişafı prosesi daha sürətli hala gəlmiş və bankların insanların, müəssisələrin həyatında və ümumiyyətlə bütün iqtisadiyyatdakı rolu da əvəzolunmaz olmuşdur. Bunun əsas səbəbi olaraq texnoloji inkişaf, tərəqqi, süni intellekt, blokçeyn, kriptovalyuta, elektron pullar və s. kimi bir çox vacib anlayışların ortaya çıxması, onlayn köçürmələrə, ödənişlərə tələbatın artması göstərilə bilər.

Banklar fəaliyyətləri boyu bir çox risklərlə qarşılaşa bilərlər. Bunlara nümunə olaraq faiz riski, əməliyyat riski, bazar riski, likvidlik riski, valyuta riski və s. göstərilə bilər.

Bu risk növlərinin hər birinin müxtəlif yaranma səbəbləri və spesifik xüsusiyyətləri var. Buna görə də, banklar əvvəlcədən risk növlərinin qarşısının alınması üçün müəyyən tədbirlər görməlidirlər. Bu məqamda risklərin idarə edilməsi prosesinin düzgün, effektiv təşkil edilməsi çox vacibdir. Banklar bu risk növlərindən əlavə digər çətin və arzuolunmaz vəziyyətlərlə də qarşılaşa bilərlər. Bunun ən yaxşı nümunələri kimi pandemiya və maliyyə böhranı kimi hadisələri göstərmək olar. Hər iki hadisə yaxın keçmişdə yaşanmış və nəinki bank sektoru, ümumilikdə dünya iqtisadiyyatına çox ciddi təsir göstərmişdir.

Azərbaycan Bank Sistemi

Bank – fiziki və hüquqi şəxslərdən depozitlərin və ya digər qaytarılan vəsaitlərin cəlb edilməsi, öz adından və öz hesabına kreditlərin verilməsini, habelə müştərilərin tapşırığı ilə köçürmə və hesablaşma-kassa əməliyyatlarını məcmu halda həyata keçirən hüquqi şəxsdir [1]. Ölkəmizdə bankların fəaliyyəti “Banklar haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu” və digər normativ-hüquqi aktlarla tənzimlənir. Mərkəzi Bank-ın fəaliyyətinin əsaslarını və digər qurumlarla münasibətini Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu tənzimləyir [2]. Ölkəmizdə banklar və bank olmayan kredit təşkilatları Mərkəzi Bank-ın onlara vermiş olduğu lisenziya əsasında fəaliyyət göstərirlər [1,3].

Hər bir ölkədə banklar tənzimləyici qurumlar tərəfindən müəyyən olunan tələblərə cavab verməlidirlər. Azərbaycanın bank sistemində də bankların qarşısında tənzimləyici qurumların müəyyən etdiyi bir sıra tələblər var. Bankların məcmu kapitalı I dərəcəli və II dərəcəli kapitaldan təşkil olunur. I dərəcəli kapital bankın əsas kapitalı, II dərəcəli kapital isə əlavə kapital hesab olunur. Məcmu kapital ümumilikdə minimum 50 milyon manat dəyərində olmalıdır. I dərəcəli kapitalın məbləği isə bankın məcmu kapitalının 50%-dən az (yəni minimum 25 milyon manat) olmamalıdır [4].

Azərbaycanın bank sistemində banklar sistem əhəmiyyətli və sistem əhəmiyyətli olmayan banklara bölünür. Bankların sistem əhəmiyyətli olması və ya olmamasının müəyyən edilməsi müxtəlif indikatorlara əsaslanır. Banklar eyni zamanda məcmu kapitalın adekvatlıq əmsalı, I dərəcəli kapitalın adekvatlıq əmsalı və leverec əmsalı kimi göstəricilər üzrə müəyyən edilən tələbləri də qarşılamalıdırlar. Belə ki, banklar bu əmsalları minimum cədvəl 1-də qeyd olunan hədlərdə saxlamalıdırlar.

Cədvəldən göründüyü kimi, Azərbaycanın bank sektorunda sistem əhəmiyyətli banklarda məcmu kapitalın adekvatlıq əmsalı minimum 12%, I dərəcəli kapitalın adekvatlıq əmsalı 6%, leverec əmsalı isə 5% olmalıdır. Sistem əhəmiyyətli sayılmayan

digər banklar isə məcmu kapitalın adekvatlıq əmsalını minimum 10%, I dərəcəli kapitalın adekvatlıq əmsalını 5%, leverec əmsalını isə 4% olaraq saxlamalıdır.

Cədvəl 1. Kapitalın adekvatlığı və leverec əmsallarının minimum hədləri

	Sistem əhəmiyyətli banklar	Digər banklar
Məcmu kapitalın adekvatlıq əmsalı	12%	10%
I dərəcəli kapitalın adekvatlıq əmsalı	6%	5%
Leverec əmsalı	5%	4%

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankından (<https://www.cbar.az/>) əldə olunan məlumatlar əsasında müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

Covid-19 pandemiyasından əvvəl və sonra bank sektorunun vəziyyəti

Banklar fəaliyyətləri dövründə bir çox risk növləri ilə qarşı-qarşıya qalırlar. Buna görə də, banklar fəaliyyətlərini uzun müddət ərzində davam etdirə bilmək üçün bütün bu risk növlərinə qarşı əvvəlcədən tədbirlər görməli, risklərin idarə edilməsi prosesini effektiv bir şəkildə təşkil etməlidirlər. Banklar eyni zamanda tənzimləyici qurumlar tərəfindən müəyyənləşdirilən bütün tələblərə də cavab verməlidirlər. Bundan başqa, bəzi fəvqəladə hadisələr, böhran, pandemiya və s. kimi hadisələr də bankların fəaliyyətində bir çox problemlər yarada bilər. Bu tədqiqatın məqsədi də yaxın keçmişdə baş vermiş uzun müddət davam edən və dünyada bank sektoruna, iqtisadiyyata da böyük zərbə vurmuş Covid-19 pandemiyası dövründə Azərbaycan bank sektorunun vəziyyətini təhlil etməkdir. Bu məqsədlə ilk olaraq pandemiyanın başladığı dövrdə Azərbaycanın bank sektorunda bankların müştərilərə verdiyi kreditlər analiz edilmişdir.

Cədvəl 2. Banklar tərəfindən müştərilərə verilmiş kreditlər (min manatla)

	2019	2020	2021	2019/2020	2020/2021
Kapital Bank	1,821,222	2,175,951	2,602,560	19,48%	19,6%
Paşa Bank	1,799,033	2,095,034	2,545,578	16,45%	21,5%
Azərbaycan	2,374,985	2,609,100	3,099,447	9,86%	18,79%
Beynəlxalq Bankı					
Bank Respublika	487,507	446,868	719,941	(8,34%)	61,11%
Access Bank	610,958	502,582	632,476	(17,74%)	25,84%
Bank of Baku	338,159	337,946	413,861	(0,06%)	22,46%
Rabitə Bank	376,938	423,332	473,964	12,31%	11,96%
Azər Türk Bank	186,513	167,359	233,592	(10,27%)	39,57%
Expressbank	223,784	209,743	261,439	(6,27%)	24,65%
Yelo Bank	304,348	308,338	446,038	1,31%	44,66%

Mənbə: Bankların maliyyə hesabatlarından əldə olunan məlumatlar əsasında müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

Cədvəl 2-də 2019, 2020 və 2021-ci ilin sonuna olan dövrlər üzrə ölkədə banklar tərəfindən müştərilərə verilən kreditlərin məbləği və bu üç dövr arasındakı artma və ya azalma faizi qeyd olunmuşdur. Cədvəldən də görünür ki, 2019-cu ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 2020-ci il ərzində bankların kredit qoyuluşundakı dəyişmə dinamikası müxtəlif istiqamətlərdə olmuş, yəni bəzi banklarda artma, bəzilərinə isə azalma müşahidə olunmuşdur. Müştərilərə verilən kreditlərin artımında ən yüksək faizlə (19,48%) Kapital Bank diqqət çəkir. Bundan başqa, Paşa Bank (16,45%), Azərbaycan Beynəlxalq Bankı (9,86%) və Rabitə Bank (12,31%) sözügedən faktor üzrə yüksək artım tempi göstərmişdir. Yelo Bank-ın da kredit qoyuluşunda 1,31%-lik artım baş vermişdir. Kredit qoyuluşu azalmış banklar arasında 17,74% ilə Access Bank diqqət çəkir. Bundan başqa, müştərilərə verilən kreditlər Bank Respublika-da 8,34%, Azər Türk Bank-da 10,27%, Expressbankda isə 6,27% dəyərində azalmışdır. Bank of Baku-da isə kredit qoyuluşunda yalnız 0,06% azalma baş vermişdir və bu çox kiçik bir fərq olduğu üçün bankın kredit qoyuluşunun əvvəlki dövrlə müqayisədə sabit qaldığını söyləmək olar.

Cədvəldən də göründüyü kimi, 2019 və 2020-ci illərin müqayisəsindən fərqli olaraq, 2021-ci ilin sonuna olan dövrdə 2020-ci ilin həmin dövrünə nəzərən bankların hər birinin kredit qoyuluşu artmış və heç birində azalma baş verməmişdir. Xüsusən Bank Respublika (61,11%), Azər Türk Bank (39,57%) kimi kredit qoyuluşu yüksək dərəcədə artmış banklar diqqət çəkir. Əvvəlki dövrdə bu bankların kredit qoyuluşunda azalma baş vermişdir.

Cədvəl 3. Banklara qoyulmuş cəmi depozitlər (min manatla)

	2019	2020	2021	2019/2020	2020/2021
Kapital Bank	3,235,996	3,805,619	5,192,419	17,6%	36,44%
Paşa Bank	3,585,524	4,014,761	5,029,427	11,97%	25,27%
Azərbaycan Beynəlxalq Bankı	5,635,109	5,549,577	8,261,666	(1,52%)	48,87%
Bank Respublika	1,099,825	689,627	801,565	(37,3%)	16,23%
Access Bank	660,960	627,561	689,828	(5,05%)	9,92%
Bank of Baku	183,223	193,486	247,177	5,6%	27,75%
Rabitə Bank	500,871	546,172	724,682	9,04%	32,68%
Azər Türk Bank	180,284	179,940	207,486	(0,19%)	15,31%
Expressbank	174,220	118,656	156,083	(31,89%)	31,54%
Yelo Bank	314,246	235,159	352,639	(25,17%)	49,96%

Mənbə: Bankların maliyyə hesabatlarından əldə olunan məlumatlar əsasında müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

Cədvəl 3-də Azərbaycanın bank sektorunda bankların 2019, 2020 və 2021-ci ilin sonuna olan depozit qoyuluşu göstəriciləri və bu dövrlər arasındakı fərq artma və ya azalma faizi şəklində göstərilmişdir. Kredit qoyuluşunda olduğu kimi depozit qoyuluşu üzrə də sözügedən dövrlər üzrə banklarda fərqli nəticələr gözə çarpır. Kapital Bank kredit qoyuluşunda olduğu kimi depozit qoyuluşunda da ən yüksək artma dinamikası (17,6%) göstərən bank olmuşdur. Paşa Bank (11,97%), Bank of Baku (5,6%) və Rabitə Bank (9,04%) 2019-cu ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə depozit qoyuluşunu artırmış digər banklardandır. Azərbaycan Beynəlxalq Bankı (1,52%), Access Bank (5,05%) və Azər Türk Bank-da (0,19%) depozitlər azalsa da, bu azalma nisbətən kiçik həcmdə baş vermişdir. Bank Respublika (37,3%), Expressbank (31,89%) və Yelo Bank (25,17%) isə depozit qoyuluşunun ən yüksək həcmdə azalmış olduğu banklardır.

Kredit qoyuluşunda olduğu kimi depozit qoyuluşunda da oxşar mənzərə müşahidə olunmuşdur. Belə ki, 2019-cu ilin sonundan 2020-ci ilin sonuna qədər bəzi banklarda depozit qoyuluşu artmış bəzilərinə isə azaldığı halda, 2020-ci ilin sonundan 2021-ci ilin sonuna qədər olan dövrdə bu bankların hər birinin depozit qoyuluşu artım göstərmişdir.

Tədqiqatda yer alan kredit qoyuluşu və depozit qoyuluşu üzrə təhlillər göründüyü kimi sırf tədqiqata cəlb olunmuş banklar üzərində aparılmışdır. Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı-nın açıqladığı statistik bülletenlərə əsasən isə ümumilikdə 2019, 2020 və 2021-ci illərin sonuna Azərbaycan bank sektorunda bütün bankların təmsilində kredit qoyuluşu və depozit qoyuluşunun aşağıdakı kimi olduğunu görə bilərik:

Cədvəl 4. Bank sektorunda ümumi kredit və depozit qoyuluşu (milyon manatla)

	Müştərilərə verilən kreditlər	Depozitlər (maliyyə institutları istisna olmaqla)
31.12.2019	14,900.90	21,326.70
31.12.2020	14,157	20,722.90
31.12.2021	16,659.10	26,938.30
2019/2020	(5%)	(2,83%)
2020/2021	17,67%	30%

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının (<https://www.cbar.az/>) statistik bülletenləri əsasında müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

Cədvəl 4-ə baxdıqda pandemiyanın bank sektorunda kreditlər və depozitlər üzərindəki təsirini daha aydın şəkildə görmək mümkündür. Göründüyü kimi, 2020-ci ilin sonuna olan göstəricilərə əsasən əvvəlki ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə həm müştərilərə verilən kreditlər (5%), həm də cəmi depozitlərdə (2,83%) azalma

baş vermişdir. 2021-ci ilin sonunda isə əvvəlki ildən fərqli olaraq hər iki göstəricidə önəmli dərəcədə artım qeydə alınmışdır. Belə ki, 2020-ci il ilə müqayisədə bank sektorunda ümumi kredit qoyuluşu 17,67%, depozit qoyuluşu isə 30% artmışdır ki, bunu da 2021-ci ildə artıq pandemiyanın təsirinin nisbətən azalması ilə əlaqələndirmək olar.

Bildiyimiz kimi, müasir dövrdə texnologiyanın inkişafı bank sektoruna da müsbət mənada təsirsiz ötüşməmişdir. Artıq bir çox əməliyyatlar müştərilər üçün daha rahat və əlçatan olmuşdur. Bunun nəticəsi kimi son illərdə kartla ödənişlər, köçürmələr, pos-terminal vasitəsilə ödəmələr və s. gündən-günə artmaqdadır. Pandemiya dövründə mövcud olan şərait bank kartlarından istifadəni, onlayn və təməssiz ödənişləri daha da artırmışdır. Eyni zamanda pandemiya səbəbindən insanlara ayrılan sosial yardımlar da bank müştərilərinin sayının, bank hesablarının artmasına təsir göstərmişdir. Ümumilikdə pandemiyanın bank sektoruna təsirini yalnız kreditlər və depozitlər üzərindən ölçmək düzgün deyil. Ona görə də bu təsiri daha effektiv şəkildə dəyərləndirmək üçün bankların başqa bir sıra göstəricilərinə diqqət yetirilməlidir. Bu mənada aşağıdakı cədvəldə bu göstəricilərdən bəziləri təqdim olunmuşdur:

Cədvəl 5. Pandemiya dövründə bankların bəzi statistik göstəriciləri				
	2018	2019	2020	2021
Ödəniş kartlarının ümumi sayı (min ədəd)	6511	7266	9230	11040
Debet kartlar				
Sosial kartlar	2522	2383	3443	3469
Əməkhaqqı kartları	2040	2316	2501	2591
Digər	1089	1769	2193	3585
Kredit kartları	860	797	1093	1395
Debet və kredit kartları ilə aparılan əməliyyatların sayı (min)	117644	162285	226455	355231
Debet və kredit kartları ilə aparılan əməliyyatların həcmi (milyon manat)	17773	23241	28951	37434
Nağdsız ödənişlər				
POS terminallar vasitəsilə əməliyyatların sayı (min)	14692	25335	48207	104868
Pos terminallar vasitəsilə əməliyyatların həcmi (milyon manat)	1115	1333	2172	3926

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı-nın (<https://www.cbar.az/>) statistik bülletenləri əsasında müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

Bu cədvələ əsasən görə bilərik ki, ödəniş kartlarının sayı bütün illər üzrə artım göstərmişdir. Lakin 2020 və 2021-ci illərdə pandemiyanın da təsiri ilə bu artımın

dərəcəsi əvvəlki illərə nisbətən daha yüksək olmuşdur. Bu artımı debet və kredit kartları ilə aparılan əməliyyatların sayında da görə bilərik. Xüsusən də 2021-ci ildə bu kartlar vasitəsilə aparılan əməliyyatların sayının əvvəlki ilə nisbətən təxminən 57% artaraq 355 milyonu keçməsi diqqət çəkir. Buna paralel olaraq 2021-ci ildə debet və kredit kartları ilə aparılan əməliyyatların həcmində də ciddi artım olmuş və 2020-ci il ilə müqayisədə 29,3% artmışdır. Pandemiyanın ən aşkar şəkildə görünən təsirlərindən biri də POS terminallar vasitəsilə ödənişlərin artmasıdır. Cədvəldən də görüldüyü kimi 2020 və 2021-ci illərdə POS terminallar ilə əməliyyatların sayında çox kəskin artım baş vermişdir. 2020-ci ildə bu əməliyyatların sayı təxminən 90% artaraq 48 milyonu keçmiş, 2021-ci ildə isə 2 dəfədən də çox artaraq 100 milyonu keçmişdir. Bununla birlikdə, təbii ki, POS terminallar vasitəsilə aparılan əməliyyatların həcmində də necə kəskin artım olduğu müşahidə olunur.

Nəticə

Bu tədqiqatda Azərbaycanda Covid-19 pandemiyası dövründə bankların maliyyə göstəriciləri və apardığı əməliyyatlar müqayisəli şəkildə təhlil olunmuşdur. Tədqiqatda Kapital Bank, Paşa Bank, Azərbaycan Beynəlxalq Bankı, Bank Respublika, Access Bank, Bank of Baku, Rabitə Bank, Azər Türk Bank, Expressbank və Yelo Bank cəlb olunmuşdur. Tədqiqatın çərçivəsində sözügedən bankların maliyyə hesabatlarına əsasən onların 2019, 2020 və 2021-ci illərin sonuna olan kredit qoyuluşu və depozit qoyuluşu göstəriciləri və həmin dövr ərzində bu göstəricilərin necə bir artma və ya azalma dinamikasına malik olduğu tədqiq edilmişdir. Tədqiqatın nəticələrinə əsasən 2019-cu ilin sonundan 2020-ci ilin sonuna qədər olan dövr üçün müvafiq olaraq 19,48% və 17,6% artımla həm kredit qoyuluşu, həm də depozit qoyuluşunda lider olan Kapital Bank-ın pandemiya dövründə ən uğurlu şəkildə fəaliyyətini davam etdirən banklardan biri olduğu nəzərə çarpır. Bundan əlavə həmin dövrdə Paşa Bank və Rabitə Bankın da həm kredit həm də depozit qoyuluşu artmışdır. Azərbaycan Beynəlxalq Bankı və Yelo Bank-da müştərilərə verilən kreditlərdə artım olduğu halda depozitlərdə əvvəlki dövrlə müqayisədə azalma baş vermişdir. Bank of Baku-da bunun əksinə, kredit qoyuluşunda çox az məbləğdə (0,06%) azalma olmuş, depozit qoyuluşu isə 5,6% artmışdır. Bank Respublika, Access Bank, Azər Türk Bank və Expressbank-da isə 2020-ci ilin sonuna olan nəticələrə əsasən əvvəlki müvafiq dövrlə müqayisədə həm müştərilərə verilən kreditlər, həm də depozit qoyuluşunda azalma baş vermişdir.

2020-ci ilin sonu ilə 2021-ci ilin sonuna olan göstəricilərin müqayisəsində isə fərqli bir mənzərə ortaya çıxır. Belə ki, bu dövrdə tədqiqata cəlb olunmuş bütün banklarda

həm kredit qoyuluşu, həm də depozit qoyuluşunda artım baş vermişdir. 2021-ci ilin 4-cü rübünə əsasən əvvəlki müvafiq dövrlə müqayisədə müştərilərə verilən kreditlərdə ən böyük artım 61,11%-lik nəticə ilə Bank Respublika-da müşahidə olunmuşdur. Həmin dövrdə depozit qoyuluşu ən çox artmış bank isə 49,96% nəticə ilə Yelo Bank olmuşdur. Ümumilikdə 2021-ci ilin sonuna olan nəticələr əsasən bütün bankların əvvəlki dövrə nəzərən həm kredit qoyuluşu, həm də depozit qoyuluşu artmışdır.

Bütün dünyada olduğu kimi Azərbaycanda da pandemiya bank sektoruna və iqtisadiyyata təsirsiz ötüşməmişdir. Lakin bunu da nəzərə almaq lazımdır ki, sözügedən dövrlərdə ölkəmiz həm də müharibə şəraitində olmuşdur. Odur ki, tədqiqatda əldə olunan nəticələr yalnız pandemiya deyil, həm də müharibənin təsiri ilə əlaqədardır. Ümumi olaraq bank sektorunda 2020-ci ilin sonuna olan nəticələrə əsasən kredit və depozit qoyuluşu azalmış, 2021-ci ilin sonuna olan nəticələrə əsasən isə hər iki göstəricidə artım baş vermişdir. Pandemiyanın banklar üçün müsbət təsirləri də olmuşdur. Belə ki, tədqiqatdan da göründüyü kimi pandemiya dövründə debet və kredit kartları ilə və POS terminallar ilə aparılan əməliyyatların sayında və həcmində gözəçarpan dərəcədə artım baş vermişdir.

Ədəbiyyat

1. Banklar haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu.
2. Məmmədov Z.F. (2013). Bank fəaliyyətinin əsasları.
3. Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu.
4. Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı: <https://www.cbar.az/>.
5. Kapital Bank-ın maliyyə hesabatları: <https://www.kapitalbank.az/reports>.
6. Paşa Bank-ın maliyyə hesabatları: <https://www.pashabank.az/static/95/lang.az/>.
7. Azərbaycan Beynəlxalq Bankı-nın maliyyə hesabatları: <https://abb-bank.az/az/hesabatlar>.
8. Bank Respublika-nın maliyyə hesabatları: <https://www.bankrespublika.az/az/reportsnew>.
9. Access Bank-ın maliyyə hesabatları: <https://www.accessbank.az/az/our-bank/in-figures/>.
10. Bank of Baku-nun maliyyə hesabatları: <https://www.bankofbaku.com/az/bank-haqqinda/hesabatlar/esas-maliyye-hesabatlari>.
11. Rabitə Bank-ın maliyyə hesabatları: <https://www.rabitabank.com/diger/hesabatlar>.
12. Azər Türk Bank-ın maliyyə hesabatları: <https://atb.az/financial/>.
13. Expressbank-ın maliyyə hesabatları: <https://www.expressbank.az/reports>.
14. Yelo Bank-ın maliyyə hesabatları: <https://www.yelo.az/az/about-bank/reports/quarter/>